

L'antiga horta del casal dels Sarriera és avui un jardí amb arcs procedents del claustre de Sant Francesc. A l'altra pàgina, tres aspectes de l'edifici.

El casal dels Sarriera al segle XVI

Enric Mirambell

Entre els cognoms que apareixen constantment en les planes de la història gironina, el dels Sarriera és dels més destacats. Els membres d'aquesta important família gironina es fan notar per la seva presència en els més diversos camps d'actuació. No solament trobem entre ells polítics i militars, sinó que també hi figuren notables juristes, destacats eclesiàstics i fins i tot metges i científics.

La família Sarriera

Girbal, en un dels seus documentats articles (1), ens dona a conèixer alguns metges del segle XIV pertanyents a aquesta nisaga. El doctor Sobrequés (2), en els seus estudis sobre la nostra història en el segle XV, es refereix repetidament a membres destacats de la família Sarriera, aleshores

emparentada amb els Margarit, que representen un primer paper en aquell moment tan mogut de la història gironina.

Els jueus gironins, quan es veieren obligats a abandonar aquestes terres, regalaren a Joan de Sarriera els terrenys que ocupava el seu cementiri a la falda de la muntanya de Montjuïc, en reconeixement a les atencions que d'ell havien rebut (3).

L'any 1652 els germans Diego i Miquel de Sarriera, que havien pres partit per la causa de Felip IV, foren apresats a Vic per les tropes franceses; condemnats a mort, foren decapitats. El 20 d'agost de 1671, la reina regent, en nom del seu fill Carles II, atorgà a Joan de Sarriera el títol de comte de Solterra (4), per premiar els serveis i el sacrifici del seu pare Diego i del seu oncle Miquel. El títol restaria vinculat en el futur a la família Sarriera. El castell de Solterra i les seves terres pels encontorns de Sant Hilari i Osor ja pertanyien a la

família Sarriera, i això originà la denominació del comtat de nova creació.

El palau del carrer de Ciutadans

Ja en el segle XV, Joan de Sarriera, que ostentava i exercia el càrrec de batlle general de Catalunya, habitava la casa de la seva propietat, situada al carrer de Ciutadans. A la darrera de la mateixa centúria s'està edificant el castell de Palau-sacosta, conegut més tard per «Les torres de Palau», situat prop del temple parroquial d'aquell antic municipi convertit avui en un barri residencial de Girona.

Joan de Sarriera aprofità en la construcció del castell de Palau pedres procedents del cementiri jueu de Montjuïc, que, tal com ja hem dit abans, havia rebut en obsequi dels administradors de l'Aljama gironina, el mes de juliol de 1492. En trobar-se, al final del segle XIX, en aquella zona, làpides amb inscripcions hebraïques algú suposà l'existència d'un segon cementiri dels hebreus gironins, que situaven en aquell indret de Palau. Suposició que es pot descartar absolutament, essent ben clara la procedència de les esmentades làpides.

L'any 1572, Joan de Sarriera i de Gurb, com a hereu del seu pare, Antic, entrà en propietat dels béns familiars, entre els quals figura el casal del carrer de Ciutadans, habitacle principal de la família. El 21 de maig de l'esmentat any s'estén inventari de l'immoble i del seu contingut. Autentifica el document el notari de Girona Andreu Vilaplana (5). Aquest inventari, que anem a comentar, ens permet conèixer l'estructura de l'edifici i molts detalls del seu parament, en aquella llunyana data del segle XVI.

Estructura de l'immoble

La descripció de l'edifici ens el presenta, en línies generals, bastant semblant a com és ara. Potser el que més ha variat és la planta baixa, que, en època recent, fou ocupada per establiments comercials. Però des que el carrer de Ciutadans ha perdut vitalitat i els comerços s'han desplaçat a altres indrets, aquelles botigues han anat desapareixent, i no seria un disbarat suposar que la planta baixa de l'edifici pugui retornar a un destí semblant al que tingué en el seu origen.

Consta en l'inventari que a la planta baixa hi havia les quadres, les cotxeres i un magatzem on es guardaven les eines del camp. En la seva part central un pati donava accés a l'escala principal que porta a la planta noble.

En el centre de la planta noble una gran sala servia de repartidor per accedir a les restants estances. A la façana de migdia obrien els seus balcons diverses cambres-dormitori. A sol-ixent, diverses cambres i una sala donaven a l'hort. A la banda que mira al nord s'hi trobaven la capella, els menjadors —es distingeix el menjador dels homes i el menjador de les dones— la cuina, el rebost, l'estudi, l'anomenada cuina de la bugada, el pastador i el celler.

Aquesta distribució, més o menys, es mantingué mentre l'edifici serví d'habitacle, és a dir, fins l'any 1936. Modernament l'antiga horta es transformà en jardí i s'ornamentà amb uns arcs procedents del claustre de l'antic convent de Sant Francesc.

A la planta alta hi havia els dormitoris del servei, algunes altres cambres, diversos guarda-robes i la cambra dels trastets.

Al terrat es distingia entre el terrat pròpiament dit i la cambra del terrat, que seria una mena de golfes, però no pas per tenir-hi els mals endreços, ja que conta que s'hi guardaven objectes de valor.

El mobiliari

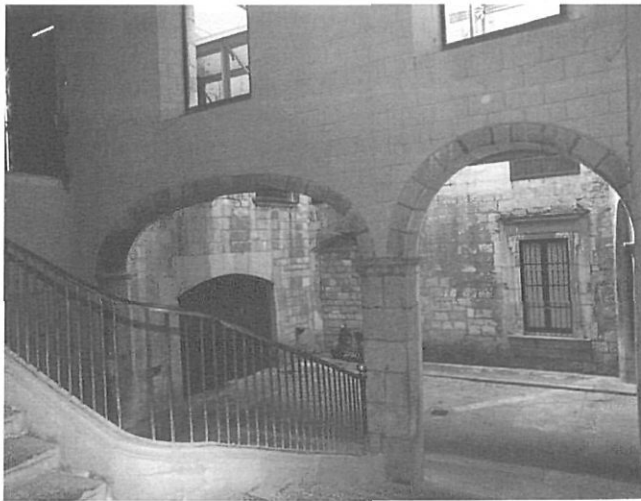
Els menjadors i les sales eren moblats amb taules de diversos formats i mides.

En els menjadors hi havia bancs; a les sales, cadires, unes de cuir, grans i solemnes, altres més petites i més senzilles. En els dormitoris hi havia llits de diferents formes i categories, els més sumptuosos ornamentats i resguardats amb dossers, tàlems i cortinatges; els més senzills, anomenats «llits de posts».

Indistintament en sales i dormitoris es distribuïen arques i caixes de noguer, aparadors, estrades, tinells i arquimeses. En l'interior d'aquests mobles es conservava la roba de casa i el vestuari; i en caixetes més petites es guardaven les joies.

La roba de casa la integraven dotzenes de llençols, vànoves, cobrellits, estovalles, tovalloles...

Els llits eren equipats amb dos i fins i tot amb tres matalassos. S'esmenten diverses peces de tapisseria, draps de ras estampats «amb històries antigues». Una peça de drap de lli, que mesurava quaranta canes. El drap de lli, i també el més bast anomenat «drap de casa», es trobaven en el parament de moltes cases: tant servia per confeccionar llençols com roba interior femenina. Quan ja era usat se'n feien draps per curar i protegir les ferides.

Dues imatges del pati d'entrada al casal dels Sarriera.

Vaixella i atuells de cuina

Dins els mobles de les sales s'hi trobaven dotzenes de plats de diverses grandàries; s'especifica que uns eren de plata, els altres de pisa; també s'enumeren tasses i i altres estris per veure; càntrons d'aram i bacines de llautó.

A la cuina hi havia cavallets de foc, ferros pel foc, gerres i olles de coure.

La presència de la pastera denota que s'elaboraven el pa, tal com es feia en la major part de les cases pairals.

Pintures, llibres i armes

S'enumeren quaranta-set quadres de tela emmarcats amb fusta, que es guardaven a la cambra del terrat. En una de les cambres que servia de dormitori i que donava al migdia, hi havia, penjats a la paret, dotze quadres de tela emmarcats amb fusta que representaven històries de la vida de Moisès.

A l'estudi s'hi trobaven vint-i-dos quadres, també de tela, emmarcats amb fusta, en els quals es representaven diverses històries, que no s'especificuen.

És una llàstima que els redactors de l'inventari, que són tan prolixos en la descripció d'alguns objectes, ho facin tan somerament en referir-se a aquestes obres, que sens dubte aleshores no valoraven com ho faríem avui. Pensem quina estima tindrien ara aquells vuitanta-un quadres, que com a mínim correspondrien al segle XVI. Però sobre les seves característiques no sabem res més que el poc que acabem d'anotar; i sobre qui podien ser els seus autors no se'ns en dóna cap notícia.

A l'esmentat estudi hi havia també una arquimesa, que es tancava amb pany i clau. En el seu interior s'hi trobaven moltes escriptures i una col·lecció de llibres d'humanitats. També topem amb una descripció molt general, sense cap detall sobre uns objectes que poden ser d'un gran interès. No hi ha dubte que les escriptures es referien a l'història familiar i al seu patrimoni. Quant als llibres, que en inventaris d'altres cases es presenten detallats mínimament, aquí només se'ns dóna la notícia d'una col·lecció, que podem suposar no seria gaire nombrosa ja que cabia en el mateix moble ocupat en part per les escriptures, que sí es fa constar eren nombroses. Els llibres no serien molts en nombre ni els seus propietaris els devien considerar en gran estima. També avui els valoraríem d'altra manera, en tractar-se d'edicions del segle XVI, entre els quals també podia trobar-s'hi algun incunable i fins potser algun còdex manuscrit.

Tractant-se d'una família de cavallers, sorprèn una mica que només s'enumerin dues espases daurades, que és més fàcil que tinguessin una finalitat decorativa que no pas bèl·lica.

La capella tenia un altar amb el corresponent retaule i estava proveïda d'estovalles, casulla, alba, pal·li, missal i altres ornaments.

El vestuari

Les peces que integraven el vestuari són molt nombroses, i per la descripció que se'n fa es pot apreciar que eren d'alta qualitat. Abunda molt més la ves-

timenta femenina que la masculina, potser és la major vàlua de cadascuna de les peces la que fa que els redactors de l'inventari hi dediquin major atenció.

Entre la llarga llista he seleccionat aquelles peces que ens poden donar una idea més significativa del guarda-robes de la família Sarriera en aquella avinentesa:

Unes faldilles de raxa de Milà, encarnades, guarnides de plata i or, amb tires de vellut.

Gipons de setí, guarnits de tires d'or.

Mantell d'estam i seda i de burata i seda.

Vestit de tafetà guarnit de vellut.

Vestit de setí negre, guarnit de vellut.

Faldilles de setí morat, amb franja d'or.

Faldilles de domàs groc, guarnides de tela de plata.

Saia de vellut groc amb quatre franques de plata.

Saia de setí carmesí, guarnida d'or.

Mànigues d'or i de plata folrades de tafetà carmesí, brodades de cordes d'or i de plata.

Davantera de vellut negre, guarnida de cordons regis.

Aquesta mostra de vestimenta confeccionada amb materials d'alta qualitat, com el setí, el vellut, la seda, el domàs, el tafetà, l'estam...; de colors variats i vistosos, amb ornaments d'or i de plata, ens posen de manifest unes formes de vestir que destaquen per la riquesa dels materials i per la seva policromia.

Ens podem imaginar la patxoca que farien les senyores de la casa Sarriera, baixant majestuosament la noble escala d'aquell palau, abillades amb tan brillant vestimenta.

El pati interior i una de les sales de la planta noble de l'edifici.

Les joies

Per contenir les nombroses i valuosíssimes joies que posseïa aquella família, disposaven d'uns estoigs adequats que es detallen:

Una caixeta de vellut carmesí, guarnida de plata, amb pany i clau, dues anelles als costats, quatre peus i frontisses, tot de plata.

Es fa notar que aquesta caixeta havia estat dipositada a la Tresoreria de la Catedral; probablement per tenir-la a millor resguard, en ocasió de guerres o turbulències.

Una altra capseta rodona, coberta de cuir.

Una caixeta blanca.

Una capseta recoberta de vellut, guarnida de cordons de seda, or i plata.

S'especifica, amb tot detall, el contingut d'aquests rics receptacles. La relació de joies és llarga. En destacarem aquestes peces, que considerem més importants:

Una guarnició de perles i granats, guarnits d'or.

Un collaret d'or, esmaltat, on hi ha vint-i-set peces.

Una cinta d'or, esmaltada, molt massissa, en què hi ha trenta-cinc peces; amb tanca esmaltada.

Un joiell en forma de llangardaix, esmaltat de verd i blanc, que porta encastats setze diamants.

Unes arracades d'or, amb divuit perles.

Quatre braçalets d'or, ben obrats, tots esmaltats.

Set anelles d'or, dues amb turque-

ses, tres amb pedres de rubís i les restants amb pedres de diamants.

Un joiell de pedres, guarnit d'or, en el qual hi ha catorze pedres guarnides d'or i tretze d'or esmaltades.

Una carbassa d'ambre, guarnida d'or, esmaltada; amb tres cadenetes.

Un joiell d'or format de quarantais peces esmaltades.

Dos altres joiells d'or amb quaranta-quatre i quaranta-dues peces esmaltades.

Vicissituds del casal

Les vicissituds històriques que afectaren aquella família, i d'una manera molt especial la seva intervenció en la Guerra dels Segadors, ocasionaren la pèrdua de gran part del parament del casal, i d'una manera especial les joies patiren la sostracció. Gran part del que s'ha descrit i enumerat en aquest inventari, al cap d'un segle havia estat destruït o s'havia dispersat.

El casal, però, continuà essent una de les mansions més importants del carrer Ciutadans, del que n'ocupa una illa entera; i un dels més destacats edificis civils de la ciutat.

Anteriorment, l'any 1493, hi havien sojornat els Reis Catòlics. Més endavant, l'any 1710 hi passà uns dies l'arxiduc Carles d'Àustria, que per la majoria dels catalans, era Carles III.

L'any 1808 es preparà aquest palau per estatjar-hi l'emperador Napoleó, en la visita que s'havia previst faria a la nostra ciutat. Visita que no es va realitzar.

El palau continuà essent propietat

dels Sarriera, comtes de Solterra, fins l'any 1876, en què el va adquirir Josep Carreras i Almirall, el qual l'any 1907 el vengué a Josep Puig Corominola, de qui l'heretà Ramon Puig Ribas, pare de l'actual propietari, Eduard Puig Pujol.

El senyor Josep Puig va reformar considerablement el casal per fer-ne un habitatge còmode. Adquirí uns arcs procedents del claustre del desaparegut convent de Sant Francesc, per col·locar-los en un elegant templet que presideix el jardí situat al nivell del pis principal de l'edifici.

Fins l'any 1936 la família Puig habità la casa, que posteriorment ha servit per instal·lar-hi dependències de l'Administració pública.

Enric Mirambell i Belloc
és historiador.

NOTES

1. GIRBAL, E.C. «Médicos ilustres de la familia Çarriera de Gerona», *Revista de Gerona*, (1892), XVI, pàg. 65.
2. SOBREQÜÉS VIDAL, Santiago, i SOBREQÜÉS CALLICÓ, Jaume. *La Guerra Civil catalana del segle XV*. Barcelona, 1973.
3. MIRAMBELL BELLOC, Enric. «Los judíos gerundenses en el momento de la expulsión», a *Per a una història de la Girona jueva*, vol. II; pp. 653-666.
4. GIRBAL, E.C. «Origen del Condado de Solterra», a *Revista de Gerona*, (1876-1877), I, pp. 117, 149, 185.
5. Arxiu Històric de Girona, Notaria Girona-1, vol. 833. *Llibre d'inventaris del notari Andreu Vilaplana (1572-1587)*.